

séges az is, hogy könyvtárhálózatunkat tovább szélesítsük, hogy egyetlen falu se maradjon könyvtár nélkül. Fokozottan gondoskodnunk kell a mezőgazdaság szocialista szektorában az állami gazdaságok, teszcs-ek, gépalomások könyvtári ellátásáról.

Javítanunk kell a könyvvállomány országos megoszlásának aránytalanságain is. Az ország könyvvállományának több mint a fele Budapest könyvtáraiban van, de a vidéki könyvvállomány sem a megyék, sem a községek viszonylatában sem oszlik meg eléggé arányosan. Nyilvánvaló, hogy vidéki könyvtáraink állományát több tervszerűséggel és erőteljes mértékben kell növelnünk.

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy jó könyvtártelepítési munka mellett is könyvtáraink csak akkor fogják sikeresen ellátni a szocializmus építésében rájuk háruló feladatokat, ha biztosítjuk könyvtárosaink kellő politikai-szakmai képzését. De ezen túlmenően is szükségük van támogatásra, hiszen tömegkönyvtárosaink elenyésző kivétellel ma még társadalmi munkában látják el felelősségteljes munkájukat. Eppen ezért tudományos könyvtáraink érezzék kötelességüknek a tömegkönyvtárak segítését, tegyék szervezett és rendszeressé patronáló tevékenységüket.

Különös súlyt kell helyeznünk a módszertani munka kiszélesítésére. Az Országos Széchényi Könyvtáron kívül más tudományos könyvtárakban is módszertani csoportokat kell szerveznünk, s fokozatosan el kell érünk, hogy minden megyei és járási könyvtárban legyen módszertani munkatárs. Ez által biztosíthatjuk, hogy a Módszertani Kabinet segítségével, támogatását a megyei és járási könyvtárakon keresztül minden falusi és üzemi könyvtáros érezhesse és munkájában hasznosíthassa.

Ha minden erőnket ezekre a feladatokra összpontosítjuk, akkor a nehézségekkel sikeresen meg fogunk birkózni, s a XIX. pártkongresszus által kijelölt úton győzelemre segíthetjük népünket szocialista országépítő munkájában.

VARJAS BÉLA

Könyvkiállítás Marx emlékére

Hetven évvel ezelőtt, 1883. március 14-én halt meg Marx Károly, a tudományos szocializmus megteremtője, az első nemzetközi munkásmozgalom nagy szervezője. Emlékét megőrizték, tanításait magukévá tették a világ dolgozói, s különös szeretettel és tisztelettel fordulnak felé halálának évfordulóján. Könyvtárainknak megtisztelő kötelessége, hogy könyvkiállításokkal emlékezzenek és emlékeztessenek Marx Károly életművére, tanításaira.

Az alábbiakban módszert adunk a könyvkiállítások megrendezéséhez. Nem kész tervet, nem kész sémát, hiszen ez akadályozná könyvtárosaink alkotó kezdeményezését, s mechanikus munkává tenné a könyvkiállítás igényes és érdekes munkáját. Másrészt: a kész terv legtöbb helyütt nem lenne alkalmazható, hiszen más és más terv szerint kell megrendezni a könyvkiállításokat a tudományos könyvtárakban, az üzemi könyvtárakban és a falusi könyvtárakban — a rendelkezésre álló könyvtárgától és az olvasók jellegétől, összetételétől, életkorától függően. Ugyanakkor a Marx-könyvkiállítás egyes kérdéseit úgy igyekszünk felvetni, hogy a megoldás alkalmazható legyen máskor, más könyvkiállításoknál is.

A »Könyvbarát« 1952. novemberi számában ismertettük a könyvkiállítás-rendezés nevelő munkamenetét.

Ugyanitt szó volt arról, hogy jó kiállítások rendezése lelkesedést, benső meggyőződést kíván meg. Különösen igaz ez a Marx-kiállítás esetében: a nagy forradalmár emlékének megbecsülése és szeretete, Marx tanainak megértése nélkül nem lehet jó munkát végezni. A kiállítás munkáját úgy kezdjük meg tehát, hogy megismerkedünk Marx életével, tevékenységével, tanításával. E téren a »Marx Károlyról« c. kötet és Leninnek Marxról írott cikkei (megtekinthetők a »Marx, Engels, marxizmus« c. kötetben) szolgálnak segítségül.

A kiállítás előzetes tervének elkészítésénél (s az egész kiállítás megrendezésénél) szem előtt kell tartani, hogy az alapvető feladat: az eszméi mondanivaló kifejezése, a marxizmus tanításainak az olvasóhoz való közvetítése, az olvasó meggyőzése arról, hogy a kiállítás mondanivalója igaz és helyes. A kiállításnak pártosnak kell lennie, meg kell mutatnia, Marx tanításai, harcai hogyan függenek össze napjaink kérdéseivel. A Marx-kiállítás esetében a könyvkiállítás megtekintése után az olvasóban határozott véleménynek kell kialakulni Marx lángelméje, forradalmi tanításának igaz volta felől. A kiállításnak meggyőzően kell bemutatnia, hogy a proletariátus igazáért, a világ népeinek sorsáért folyó harcban Marxnak örököse, tanításainak továbbfejlesztője Lenin

— és napjaink Lenin-je: Sztálin. Marxnak a világ dolgozóira, a szocializmusért vívott harcát össze kell kapcsolni napjaink harcaival, melyek a szocializmus és a kommunizmus építéséért és a béke megvédéséért folynak.

A Marx-könyvkiállítás tervének elkészítésénél a logikai, az elvi témák szerinti összefüggés a célavezető. Ennek alapján a könyvekből, képekből, feliratokból és az egyéb rendelkezésre álló anyagból a következő csoportokat lehet létrehozni:

- I. Marx élete és forradalmi tevékenysége. Marx és Engels kapcsolata,
- II. A marxi politikai gazdaságtan,
- III. A dialektikus és történelmi materializmus,
- IV. Lenin és Sztálin — Marx tanainak megvalósítói és továbbfejlesztői (a szocializmus és kommunizmus építése, békeharc).

Az előzetes terv elkészítésénél, az egész kiállítás megrendezésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a könyvtár olvasói és látogatói zömükben milyen foglalkozásúak, milyen érdeklődési körűek, milyen kulturális színvonalon állnak, milyen életkorúak. A tudományos könyvtáraknak a Marx-kiállítás keretében ki kell térniük arra, hogy a gyűjtőkörüknek megfelelő szaktudomány számára Marx munkásságának mi a jelentősége. Így pl. a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának nyilván a marxi politikai gazdaságtan eredményeit kell fokozottabban kidomborítani, a Pedagógiai Könyvtárnak ki kell térnie (ha másképp nem, feliratokban) Marxnak a neveléssel kapcsolatos álláspontjára. Az ifjúsági könyvtárak Marx-kiállításainak (ha másképp nem, feliratokban) ki kell fejezniük, hogy Marx mennyire szerette és becsülte a fiatalokat, s milyen sokat várt tőlük. A néphadsereg könyvtáraiban rendezett kiállítások mutassanak rá Marxnak a hazafisággal, a háborúval és a békével kapcsolatos álláspontjára. A falusi könyvtárak kiállításai foglalkozzanak azzal a kérdéssel is, hogy mit köszönhet a parasztság Marxnak, s hogy e nagy forradalmár milyen behatóan foglalkozott a parasztság problémáival. Ugyanígy az üzemi könyvtárakban, a kiállításokon a munkásosztály sajátos helyzetének és feladatainak kell kidomborodnia — Marx tevékenységének és tanításainak tükrében. E néhány példa is világossá teszi, hogy a helyi sajátosságokat ki lehet (és ki kell) domborítani. Itt csupán egy veszélyt fenyegtet: hogy egy-egy részprobléma kidomborítása elhomályosítja, háttérbe szorítja a kiállítás alapvető mondanivalóját. Ennek nem szabad megtörténnie. Biztosítani kell, hogy a kiállítás fő mondanivalója megmaradjon: Marx elsősorban forradalmár, a munkásosztály harcosa és vezetője, a tudományos szocializmus megteremtője volt.

Miután elkészítettük a kiállítás tervét, hozzáfoghatunk az anyaggyűjtéshez. A könyvtárak kiállításainak alapvető anyaga természetesen a könyv, de gondoskodnunk kell képek, rajzok, grafikonok, térképek, versek, stb. összegyűjtéséről is. A Marx-kiállítás anyagának összegyűjtésénél elsősorban Marx művei és a róla szóló művek jönnek számításba. Ezek a következők:

MARX: *Válogatott művek; Bér, ár, haszon; Bér munka és tőke; Bevezetés a politikai gazdaságtanba; A filozófia nyomora; Louis Bonaparte Brumaire tizennyolcadikája; Osztályharcok Franciaországban, 1848—1850; A tőke I. és III. köt.;* MARX—ENGELS: *Válogatott művek I—II. köt.; Válogatott levelek; A kommunista kiáltvány; Művészeti-íróadalomról; A német ideológia; A »Tőke«* első kötetéről; *A történelmi materializmusról;* MARX—ENGELS—LENIN—SZTÁLIN: *Proletárnemzetköziség és hazafiság; Marx Károlyról, Engels, Lafargue, Liebknecht és mások emlékezései, cikkei levelei;* ENGELS: *Marx Károlyról;* LENIN: *Marx, Engels, marxizmus; Marx Károly—Engels* *Frigyes.*

(A könyvanyag összegyűjtésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy 1948 előtti Népszava kiadású kötetek ne kerüljenek a kiállított könyvek közé, mert ezek többnyire elavult fordításúak, vagy jobboldali szociáldemokrata ideológiát terjesztő előszót tartalmaznak.)

A további feladat: az összegyűjtött kiállítási anyag csoportosítása és elrendezése. A Marx-kiállítás csoportosításáról már az eddigiekben szó volt, még csak annyit kell megjegyezni, hogy a II. csoport (Marx politikai gazdaságtani művei) középpontjába a *Tőke* két kötetét tegyük, a III. csoportból (dialektikus és történelmi materializmus kérdéseit tárgyaló művek) a *Kommunista Kiáltvány* emelkedjék ki. A IV. csoport könyvanyagát kiegészíthetjük Sztálin elvtárs új művével (*»A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban«*), s egy-két, a kommunizmus építésével és a békeharcokkal foglalkozó könyvvel.

Az anyag elrendezésében törekedjünk egyszerűsége, világosságra, logikus csoportosításra. A feliratok kiválasztásában és megfogalmazásában is a könyvtár olvasóinak összetétele és kulturális színvonala legyen az irányadó. Ügyeljünk arra, hogy a feliratok szövege a kiállított anyaggal összefüggő, fogalmazásában könnyen érthető

legyen. A Marx-kiállítás feliratai elsősorban Marx, Engels, Lenin és Sztálin fontos és idevágó mondatait idézzék.

Néhány ilyen felirat:

»Marx tanítása mindenható erejű, mert igaz. Teljes és jó! felépített tanítás ez, amely az embereknek egységes világnézetet ad, olyat, mely nem egyeztethető össze semmiféle babonával, semmiféle reakcióval, a burzsoa járom semmiféle védelmezésével. Jogos örököse ez a tanítás a legjobbnak, amit az emberiség a XIX. században a német filozófia, az angol politikai gazdaságtan és a francia szocializmus képében alkotott.« (Lenin)

Az üzemi könyvkiállítások, feliratai között okvetlenül ilyeneknek is kell szerepelniük:

»Marx tanításában a legfontosabb az, hogy felderítette a proletariátusnak, mint a szocialista társadalom megteremtőjének, világtörténelmi szerepét.« (Lenin)

»A marxizmus a munkásosztály életbevágó érdekeinek tudományos kifejezése.« (Sztálin)

A kiállítás IV. részében (Lenin és Sztálin Marx tanainak megvalósítói és továbbfejlesztői) ilyen feliratokat alkalmazhatunk:

»Sikereinket annak köszönhetjük, hogy Marx, Engels, Lenin zászlaja alatt dolgoztunk és harcoltunk.« (Sztálin)

A tanulás, a könyvek és a könyvtár népszerűsítését szolgálhatják az ilyen feliratok:

»A tudomány nem ismer széles országot s csak azok remélik, hogy napsütötte ormaik elérik, akik nem riadnak vissza attól, hogy meredek ösvényei megmászása fáradságos.« (Marx)

Természetesen magunk is fogalmazhatunk feliratokat, vigyázzunk azonban az olvi tisztaságra és a szabatos, érthető stílusra. A feliratokat tussal, vagy tintával írva is elkészíthetjük, fontos az egyszerű, tiszta írásmód, a jól olvashatóság.

A kiállítást érdekesebbé, változatosabbá, szemléletesebbé tesszük, ha fényképeket, képzőművészeti alkotások reprodukcióit, grafikákat, térképeket, a nagy emberek kéziratának faximiliéit (hasonmásait) és vers-idézeteket is felhasználunk. A Marx-kiállítás esetében keretezzük be és függesszük ki központi helyen Marx arcképét. Fényképeket és faximiliéket a »Marx Károlyról« c. kötetben is találhatunk. Marxról verset többek közt Malisko szovjet költő írt, a címe: *Marx emlékszobra*

(A vers teljes szövege megtalálható a »Szovjet költészet antológiája« c. kötetben, 391. old.)

Ha a kiállítás megnyitása előtt, vagy tartama alatt a könyvtárba a Marx-évfordulóval foglalkozó újságok és folyóiratok érkeznek, ezek akár a kiállításba szervesen beilleszthetők, akár — kis asztalkára kiteve — az olvasók rendelkezésére bocsáthatók.

A könyvkiállítást a könyvtáros használja fel a könyvtár és a szocialista kultúra propagálására. A kiállítás megnyitóról faliújságon, hirdetésményeken, hangosan-beszéltőn, a könyvtár aktivistái, tanárok, tanítók útján (és sok más módon) adhat hírt az üzem, a falu, a környék dolgozóinak.

Mindezzel azonban a könyvtáros még nem tett eleget minden, a kiállítással kapcsolatos teendőjének. Helyes, ha odaáll a kiállítás mellé és magyaráz, elbeszélget az olvasóival, a kiállítás látogatóival, Marx életéről és tanításairól, rámutat érdemeire: a tudományos szocializmus alapjait ő rakta le, a felnövő proletariátus első nagy tanító-mestere volt. A könyvtáros állítsa példaképül Marxt az olvasó elé, beszéljen arról, hogy Marx egész életét a munkásosztály, a dolgozó nép érdekeinek szolgálatába állította. Beszéljen a könyvtáros Marx törhetetlen akaraterejéről, hatalmas tudásáról. Emelje ki magyarázatában, hogy tanainak örökösei, továbbfejlesztői: Lenin és Sztálin. Arra kell törekednie, hogy dolgozó népünk ne csak csodálja, becsülje, tisztelje Marxt, hanem értse is meg és szeresse — jobban fogja szeretni ezáltal a szocializmus ügyét, a béke ügyét is.

Befejezésül: a kiállítás bezárása után feltétlenül meg kell beszélni a kiállítás megrendezésének tanulságait, le kell szűrni a hibákat és az eredményeket. Fel kell tenni a kérdést: vajjon a kiállítás elérte-e a kívánt hatást, ha nem, mi volt ennek az oka?

Ha a Marx-kiállítást felkészülten és lelkesedéssel tervezzük meg, elmondhatjuk, hogy segítettük dolgozó népünk ügyét és hozzájárultunk Engels szavainak beteljesüléséhez: *Marx »neve és műve is élni fog századokon át!«*

B. SZILAGYI JÁNOS